

Hukkle

Akadnak, akik a címet magyarosan, mások az angol fonetika szabályai szerint ejtik, abból a meggondolásból, hogy a magyar nyelv szótárában nem szerepel. Tegyük hozzá, hogy mindkét kiejtés tökéletes. Száj-tartás kérdése, hogyan csuklik az ember, de minden nyelven félreért-hetetlen. Azon néhány cselekvés egyike, amelyet önkéntelenül ritmiku-san művel a botfűlű is. Emberi hang, de nincs jelentése: őseredeti hangutánzásában ékesít egy olyan filmet, amelynek szereplői annyit sem mondanak – vagy ha igen, abból annyit sem érteni –, hogy pittypalatty. Akik minden fa mögött mindjárt jelentést szimatolnak – sajnos nem kevesen és nem is ritkán va-gyunk ilyenek –, azokat is elkezdí már az első kép megpillantása előtt átszoktatni ennek a filmnek és általá-ban a filmnek legtermészetesebb életelemére, a tiszta szemlélődésre, hallgatásra és nevetésre. Ha azt gon-dolnánk, hogy „csak a rekeszizom”, akkor tévednénk. Nemcsak a rekesz-izom játszik, az elme is. Egy szó illik rá: frenetikus.

Öregember ül a kispadon falu-széli háza előtt, és csuklik. Minden-napos szokása szerint a tejeskocsira vár, miközben a falu mindennapi élete is folyik a megszokott meder-ben. Vízet hordanak, gyógynövény-főzeteiket kezelik és palackozzák,

walkmanjuket hallgatják, nyájukat legeltetik stb. Csak épp szó nélkül. Beidegzett és szokássá ülepedett mozdulatokkal, gesztusokkal, arcjá-tékkal. Magyarázkodásra már nincs szükség: tökéletesen összecsiszoló-dott minden mozzanat az előtte és az utána következővel, ember em-berrel, állattal, tárggyal. Mintha fo-gaskerekék munkáját, pihenését, szórakozását figyelnék. Talán soha Magyarországon realistább filmet nem készítettek, csakhogy ez a reali-tás nem társadalomtudományos, hanem az ezerszeresen kipróbált ritu-álék tömörítik sziklaszilárddá. A falubeliek (Ozorán forgatták a fil-met) nagyjában-egészében önma-gukat játsszák. Balázs Béla fejtegeté-sei jutnak eszünkbe, aki a némafilm-től a közös emberi gesztusnyelv kifinomodását várta. Az eszmére éretlen világ ebben az esetben is sut-ba dobta az elméleti szakember mes-sianisztikus reményét, és egyetemes emberi mivoltunk kifejtése helyett a nyelvhez kötött hangosfilm posvá-nyába süllyedt. Az igazi film bármi-kor megragadható lehetősége mind-azonáltal fennmaradt. Hogy csak a legismertebb példákra utaljunk: Shindo *Kopár szigetére*, az újabbak közül a Veit Helmer által rendezett *Tuvalu, az álomsziget* című szintén beszéd nélküli vígjátékra, leginkább pedig Jozseliani egész életművére, melyben általában van ugyan be-széd, de sosem túl sok. Pálfi György filmje ugyanennyire mentes min-

denfajta korhoz kötött ideologikus felhangtól. Álláspontjából annyi bizonyos, hogy a *homo sapiens* akár az őserdőben, akár Párizsban vagy Szatymazon ugyanúgy filmezendő, mint a kacsacsőrű emlős, a harcsa vagy a vakondok. Legfontosabb dolgunkban némák és vakok vagyunk. Isten állatkertje. Amiként meghal az egyik, azonképpen ugyanattól kimúlik a másik is. Az élet társadalom előtti népi televényében láthatólag ugyanúgy a természetfilm az illetékes műfaj, mint a nemzeti parkban.

Igaz is: a film derűsen világító formái tökélye mellett érdemes elgondolkodni hallatlanul fontos, talán mélyen magyar, mindenesetre dzsungelba illő vezérfonalán is, ne kerteljünk: a láb alatt lévő hozzátartozók hagyományos elemésztésén. Amikor ezt a polgárilag bevallhatatlan témát legutóbb, 1929–30 körül egy nevezetes tömegbűnügy, a tiszazugi mérgezéses gyilkosság sorozat felszínre dobta, ez a felszín mindent elkövetett, hogy szétfecsegye. Ennél azért legyünk felnőttbbek. Az utolsó jelenetben két népdal szövege utal az egész filmhez méltó kedélyességgel a dolog mély kulturális gyökereire. Amiről nem lehet beszélni, azt kiénekeljük. Vitatható megoldás, de aki az alapgondolatával egyetért, annak még ez a lezárás is tetszeni fog.

KISS PÉTER

(Rendező, forgatókönyvíró: Pálfi György.

Operatőr: Pohárnok Gergely. Főszereplők:

Margitai Ági, Ónodi Eszter, Kaszás Attila, Bandi Ferenc, Rácz Józsefné, Farkas József, Nagy Ferenc, Nagy Jánosné. 2001.)

„...akcióba kezd az arc...”
(Fotók Móricz Zsigmondról)

Bár a kiállítási terem kicsiny, a benne lévő tárgyak *jelenlét és hiány* együttes ötvözetében megnövelik a teret, kiemelik a látványt. A rendezés elköszön a régi sémáktól, s egy új logika láncán mást mutat. Háttérbe lép és halványabb a kanonizált *mű*, ám megjelenik helyette a *test*. Az egyszerű és megismételhetetlen. Amely az élet során összes alkotóelemében többször is kicserélődik, amelynek az önazonos én mégis állandóságot biztosít. Ami éppen ezért bizonyos vonatkozásokban fontosabb a műnél is. Ezért az értelmezés új útra lép: a lét egvediségét jelentő személyiség vajon melyikkel azonos? Mit tesznek hozzá ezek a képek ahhoz az érvényesnek érzett jelenséghez, amely Móriczról bennünk él?

A kiállítás kettős újdonsággal bír. Egyfelől a portrék, másfelől az installáció. Kapcsot teremt köztük a magánember napi írásos szemlélődése, amely nem alkotás, de több a napi feljegyzésnél. *Között* van, mint a képek is. Nem a tevékeny, életerős és robbanékony író néz felénk, hanem a lírikus, az önmagára figyelő.